



door A. RÖNTGEN

met ill. van TEN HARMSSEN v. d. BEEK.

In de groote, door een petroleumlamp verlichte keuken, was er een drukte en bedrijvigheid, dat poes, waar anders nogal wat notitie van genomen werd, verontwaardigd wegliep, omdat Janna, de boerin, vergeten had hem op tijd zijn bakje melk te geven. Maar Janna had dan ook wat anders om aan te denken! 't Was vandaag bakdag voor Kerstmis en wat dat beteekent op een Noorsche boerderij, dat moet je meege-maakt hebben, om het te begrijpen.

Met een gezicht, vuurrood door de hitte van het vuur en de inspanning van het werk, hield ze toezicht op het gebak, dat in de oven stond, opdat het toch vooral niet te bruin zou worden. Else, een van de dienstmeisjes, stond het deeg uit te rollen op een groote tafel en Gretha sneed daar kunstige figuren uit, harten en poppetjes, boomen en huisjes.

Jens, de knecht kwam af en toe binnen, beladen met groote houtblokken, voor de oven.

„Schietsen jullie al op?” vroeg hij dan belangstellend, maar meer dan een haastig: „'t gaat wel, houd je mond, nu geen tijd,” kreeg hij niet ten antwoord.

Dan liep hij maar weer gauw de keuken uit, de koude sneeuwlucht buiten op-snuivend na de baklucht binnen. Hij kende die stemming van alle jaren terug, vanaf zijn kindertijd, toen hij nog thuis was en hij hield ervan. Het hoorde bij de December-maand. Al dat jachten en sjouwen voor het komende Kerstfeest. Het hielp je ook over deze donkere tijd heen, nu het slechts een paar uur overdag licht was.

Zelf had hij ook heel wat te doen. Met Kerstmis moesten alle stallen en bijgebouwen schoon en netjes zijn en daar kwam heel wat bij kijken! Dan was er de tocht, die hij ieder jaar weer in December deed met de boer naar de stad, om inkoop te doen voor de heele familie.

Twee dagen gebruikten ze om er te komen, maar een fijne reis was het, zoo met z'n beiden in de slee, getrokken door twee paarden. Soms werden ze door erge sneeuw-stormen overvallen en zaten, weggedoken in hun pelzen met koude verstijfde vingers aan de leidsels, maar voor zich uit te staren.

Werd het te erg, dan moesten ze onderdak vragen in de een of andere boerderij,

waar het dan vaak een heelen tijd duurde, voor ze weg konden. Maar de Noren zijn gastvrij, en zoo'n verzetje onderweg was toch ook wel fijn.

Echt druk kregen ze het pas, als ze eenmaal in de stad waren aangekomen. De heele lijst van huishoudelijke artikelen, die Janna hun meegegeven had, moest eerst afge- werkt worden, en dan pas kwamen al de cadeaux, die de thuisblijvers hun opgedragen hadden te koopen bij hun vertrek. „'t Moet vooral niet te duur zijn, maar toch mooi natuurlijk,” kwam de een, en de ander: „Je moet zelf maar zien, wat je het leukste



vindt, maar het is voor moeder. Verder graag nog iets, dat ik aan de meester kan geven, en voor Gretha en Else, en dan voor oom en tante, die ook komen, en voor . . . ja, eigenlijk voor iedereen, maar zie je, dit is alles wat ik heb, dus je moet het zuinig aanpakken.”

En zoo had ieder op zijn beurt hen in vertrouwen genomen en de boer en de knecht waren zich ten volle bewust van de groote verantwoordelijkheid ervan.

Soms stonden ze elkaar wanhopig aan te kijken, als ze in een groote winkel waren en naar hun beste weten moesten handelen. Maar als ze dan, na langen tijd, weer op straat stonden, opgelucht, omdat ze van die stadsche winkeljuffers, die uit de hoogte op hen neer keken, afwaren, dan knikten ze elkaar toe of ze zeggen wilden: „nu, hoe hebben we dat er afgebracht”.

En dan de terugreis! Zwaar bepakt en bezakt gleed de slee over de sneeuw en zakte er vaak diep in, zoodat het heel wat moeite kostte, hem er weer bovenop te krijgen.

En den laatsten dag, toen ze weer dicht bij huis waren, en het bosch en de heele omgeving weer bekend werd, konden ze bijna niet meer stil zitten van spanning, wat ze thuis wel zouden zeggen over hun inkoop. Of de wollen doek voor de boerin wel warm genoeg was, en hoe ze de pop voor de kleine Inger zouden vinden. Dan keken ze elkaar maar weer eens aan en de een lachte den ander uit, omdat ze zoo kinderlijk trotsch waren op alles, en zoo verschrikkelijk blij, dat ze weer thuis kwamen op hun eigen boerderij, waar ze iedere boom en steen kenden. En nauwelijks kwamen ze in het zicht, of iedereen, van de grootste tot de kleinste, wist het al en kwam in alle haast naar buiten rennen. En dat gaf een gejuich en geschreeuw en gevraag, dat hooren en zien je verging.

Onderwijl ging het werk zijn gang.

Toen het bakken klaar was, werd het tijd om te slachten. Van een groote fijngeperste varkenskop werd een soort worst gemaakt en van de rest van het dier vleeschpasteien en -puddingen. Al deze lekkernijen nu, en bovendien het zelfgebrouwen bier, de zelfgemaakte wijn en kaas etc., werden naar buitengebracht in de „Stabbur”. Dat is een huisje, geheel van houten balken, dat alleen gebruikt wordt om er levensmiddelen in te bewaren. En hoe meer Kerstmist naderde, hoe voller het in de „Stabbur” werd. Op deze plaat zien jullie Janna op weg erheen met een schaal vol heerlijkheden. Ook zien jullie, hoe alles al dik onder de sneeuw ligt. En steeds maar meer viel er, zoodat er iederen morgen niets meer te zien was van de skisporen van den vorigen dag en de knechts het druk hadden de weg van het hoofdgebouw naar de stallen open te houden. Allengs vormde zich zoo'n hooge sneeuwwand, dat zelfs Jens, en die was toch wel de langste van allemaal, er niet overheen kon kijken!

Maar toen Inger den 24sten December wakker werd, zag ze een flauw zonnetje door de ramen schijnen, 't sneeuwde dus niet vandaag. En dat was maar goed ook, want straks moesten alle kinderen erop uit om den Kerstboom uit het bosch te gaan halen.

„Stel je voor, eindelijk!” juichte ze, vanavond zal het dan toch eindelijk Kerst-avond zijn.” En in een wip stond ze, bibberend van de kou, voor de bedsteden van de anderen, om ze wakker te roepen. Toen ze even later de keuken in kwamen, waren de groote menschen daar al lang druk bezig. De koffie stond op het vuur en op een hoekje van de tafel, die vol potten en pannen stond, was gedekt voor het ontbijt. „Als jullie nu klaar zijn met eten, dan gauw erop uit hoor,” zei Janna tegen hen. „Jullie weten, welke boom het is. Vader heeft er deze herfst een kerf ingesneden, dus hij is duidelijk te herkennen.”

Nu, ook zonder die kerf hadden ze hem herkend, uit duizenden, want zoo vaak ze sindsdien in de buurt waren gekomen, waren ze even gaan kijken en hadden erover loopen droomen, hoe het zou zijn, als deze boom eindelijk in hun kamer zou staan, versierd met hun eigengemaakte kaarsen, die licht zouden werpen tot in de verste hoeken. Juichend klonken dan ook hun stemmen in den kouden wintermorgen, toen ze op hun ski's vlug over de zachte sneeuw gleden. 't Was nog een heel eind! Eerst een groot bevroren meer over, dan wat velden en akkers en eindelijk, daar waren ze in het bosch. Daar was het net als in een sprookje. Telkens vormden meterhooge dennenboomen, waarvan de takken zwaar neerhingen onder de sneeuwlaag, die er op lag, als het ware een eerepoort, die toegang gaf tot het paleis van den winterkoning.

't Was er overal zoo stralend wit en tegelijk zoo plechtig stil, dat ze onwillekeurig zachtjes gingen praten of alleen maar luisterden naar het ruischen van de wind in de toppen, heel hoog boven. Voor ze het wisten, stond Erik eensklaps stil en riep: „Kijk, daar heb je hem. Ik zou er bijna voorbij gevlogen zijn, zóó anders ziet hij eruit met al die sneeuw.” En ja, daar stond hij! Maar was dat heusch hun eigen boom?

Ze keken hun oogen uit! 't Was net of hij bestond uit millioenen diamanten, zoo schitterden de zonnestralen in de sneeuw- en ijskristalletjes. Een vogeltje in de top, begon opeens te fluiten, sprong toen van tak op tak en deed zoo een paar sneeuwkorrels vallen, boven op de neus van kleine Hans, die in lachen uitbarstte en plotseling konden ze, als 't ware bevrijd van de druk van de eenzaamheid, weer lachen en praten. „Kom, we moeten aan het werk,” zei Erik en haalde een groote zaag voor den dag. En binnen een kwartier hadden ze met vereende krachten de boom neer en op de slee en toen begon de terugweg. Dat ging moeilijker. Twee hielden de boom van achteren



vast en de twee anderen trokken de slee vooruit. O, wat een trotsch gevoel, zoo met je eigen boom door deze sneeuwwereld te trekken! „Is hij niet mooi?“, riepen ze tegen Axel, een boerenknecht van de boerderij van boer Hansen, die hen tegenkwam.

Toen ze eindelijk thuis aankwamen, waren ze daar juist bezig overal buiten aan 't huis en de stallen „julenek” vast te binden. Dat zijn bundels korenaren, die overgehouden zijn 's zomers, om ze met Kerstmis aan de vogels te geven. Dadelijk vlogen er al vogeltjes op af, net of ze wisten, dat het vandaag Kerstmis was en ze nu hadden zitten wachten op hun traditioneele „cadeau.”

Binnen hingen de boerin en de dienstmeisjes de mooie geweven kleeden, die anders steeds in groote kisten bewaard werden, aan de muren op. Zoo feestelijk als dat stond!

En dan te bedenken, dat voor vele, vele jaren hun grootouders en overgrootouders op deze zelfde boerderij die zelfde kleeden hadden opgehangen met Kerstmis! Ze stonden er allen even eerbiedig naar te kijken, tot Janna zei: „Jongens, eerst eten en dan de boom binnenhalen en versieren met onze kaarsen.”

Ze gunden zich bijna geen tijd om het eten naar binnen te slaan, maar omdat ze hongerig waren na de tocht, smaakte het best!

Erik voerde het commando over het versieren. Hij stond boven op een hooge stoel om een kaars in de hoogste tak vast te zetten, en keek tegelijk toe op de jongere broertjes en zusjes, die voor de lagere takken zorgden. „'t Wordt fijn hoor,” prees de boer, die even binnen kwam kijken. En als jullie daarmee klaar zijn, wordt het tijd om de kleeren

en cadeaux voor de armen rond te gaan brengen. Alles staat klaar in de keuken, met naam en kerstgroet erbij." Dat was het fijnste, wat de kinderen wisten, om 's middags als het al tamelijk donker was, op hun slees de armen te bezoeken en heimelijk een pak buiten de deur te zetten. Dan werd het pas echt Kerstmis! Ze voelden zich zelf als kleine Kerstkabouters, toen ze een tijdje later, stevig ingepakt in een extra warme trui, met wangen en neus, tintelend van de kou, op het kleine huisje van Vrouw Sörensens afstevenden. Het hutje was bijna geheel onder de sneeuw bedolven, alleen het schuine dak was nog zichtbaar en dat nog maar, als ze er vlak bij kwamen! Maar de toegang tot de deur was opgehouden en door het raam zagen ze het licht branden en de silhouet van de vrouw, die de vloer aan het bezemen was. Zachtjes sloopen ze dichterbij



en legden stil een groot pak voor de deur. „Glaedelig Jul,”¹⁾ fluisterden ze en vlogen toen als een haas weer terug, op weg naar het volgende huisje. Op den duur werd het al zoo donker, dat de eerste sterren duidelijk zichtbaar werden en de maan als een groote ronde gele bal opkwam boven de donkerte van het enorme bosch. Alles werd in een geheimzinnig licht gehuld! 't Was net of de heele natuur voelde en wist, dat het Kerstavond werd, Kerstavond! Onderwijl trokken ze van huis tot huis en toen eindelijk het laatste pak afgeleverd was, werd het hoog tijd om zich naar huis te haasten. En ja, bij hun thuiskomst bleek iedereen al zoowat klaar te zijn met de voorbereidselen. Toen Erik de slees ging wegzetten in de stal, zag hij daar oude Emil, die nog erg bijgeloovig was, stiekem een groot kruis op de muur achter iedere koe schrijven, „om de invloed van de kwade geesten af te weren.” En daar kwam Stine, de oude trouwe meid aan met een groote bak kerstpap, die ze op zolder neerzette voor de kerstkaboutertjes, die het zoo druk hadden gehad dezen tijd. Zoo waren er vele dingen, die moesten gebeuren ieder jaar, voor de Kerst ingeluid werd, oude gebruiken, waar eigenlijk niemand meer echt aan geloofde, maar geen van allen toch zou willen missen.

¹⁾ Gelukkig Kerstfeest.

Dit was b.v. ook het geval met de halmkrans, die de boer op de zoldering van de keuken ophing, want die bracht geluk aan!

Maar hoor, daar belde de boerin voor de koffie!

De een na den ander kwamen zij de groote, keurig nette keuken, binnen. De boer, Jens, gevolgd door de andere knechts, de dienstmeisjes, de staljongen en de kinderen, ook oom en tante, allen schaarden zich om de tafel, waar de koffie klaar stond en een geweldige schaal met het Kerstgebak, dat juist uit de „stabbur” gehaald was en nu voor het eerst sedert het bakken geproefd zou worden. Juist toen de koffie ingeschonken was, begonnen de kerkklokken de Kerst in te luiden. De boer stond op en zei met plechtige stem, terwijl hij allen beurtelings aankeek: „Ik wensch jullie allen „glaedelig jul” en dat deze Kersttijd mag worden als alle jaren te voren.”

Hierop volgde een geroep en gepraat, omdat iedereen elkaar nu „glaedelig Jul” toewenschte en het duurde een heel tijdje voor ze weer rustig om de tafel heen zaten en smulden van de lekkernijen. Dat was werkelijk voor 't eerst sedert langen tijd, dat ze zoo rustig samen zaten. Daar hadden allen het veel te druk voor gehad heel dezen maand.

En terwijl buiten de kerkklokken steeds maar luidden, begon de boer te vertellen, hoe het met Kerstmis was, toen hij jong was en wat zijn vader hem toen allemaal had verteld: Hoe de menschen toen nog veel meer geloofden aan goede en kwade geesten, die in de Kerstnacht hun invloed deden gelden. Dat de duivel dan extra veel kwaad verrichtte, als ze hem niet door allerlei middeltjes zoet wisten te houden. En dan over het Kerstfeest, dat voor vele honderden jaren de in dierenhuiden gehulde Noren hadden gevierd, buiten in het woud, rondom een groot vuur, waarop ze het een of ander reuzenvarken hadden geofferd. De kinderen zaten met groote oogen te luisteren.

Stel je voor, dat je in dien tijd geleefd had! Vader, vroeg toen kleine Hans, „vertelt U nu eens van het badhuisje, dat achter onze koeienstal staat?” „Wil je dat nog eens hooren?

Wel, daar kunnen oude Emil en ik ook nog van meepraten, hè Emil? Want toen wij klein waren, gingen de mannen allen om vijf uur Kerstmiddag daar een dampbad nemen. Jullie hebben immers wel eens die groote steenen gezien, die in een vierkant langs de muren liggen. Nou, die werden door een vuur in het midden kokend heet verwarmd en dan werd daar nog warm water over uitgegoten. En in de damp daarvan stonden ze dan hun Kerstbad te nemen. Je kunt gelooven, dat je dan warm werd, maar schoon ook hoor! En wanneer de mannen schoon waren, kwamen de vrouwen en kinderen aan de beurt. Daarna werd het vuur den heelen nacht aangehouden, want, werd er verteld, 's nachts kwamen de dooden zich er bij verwarmen. „Nu vader, nu is het mooi geweest, de kinderen slapen er vannacht niet van en het is tijd, naar de kerk te gaan.”

Even later mengden alle boerderijbewoners zich onder de groote stroom kerk-gangers, die daar in het licht van de maan over de witte sneeuw liepen, allen in hun Zondagsche kleeren. Sommigen, die van verre kwamen, reden aan in een arreslee, waarvan de belletjes vroolijk rinkelden. Door de raampjes van de kerk zagen ze het licht van de kaarsjes schijnen en zoodra ze binnenkwamen, stond de meterhooge prachtige kerstboom voor hen, alleen met kaarsen en engelenhaar versierd.

Rechts kwamen de vrouwen, links de mannen te zitten. Daar begon het orgel te spelen en nu volgden de eeuwenoude welbekende Kerstliederen en het Kerstverhaal. En de dominee preekte zoo warm en goed en overal, buiten en binnen, was er Vrede, Vrede op Aarde, voor de menschen een welbehagen.

Moeder Janna zat maar voor zich te kijken, luisterde nauwelijks naar wat er gesproken of gezongen werd, maar wist toch precies wat er gebeurde. Ze genoot van de

heerlijke Kerststemming, waarvoor ze nu zoo wekenlang gewerkt had. Om haar heen zaten man en kinderen, en het volk en wat hield ze niet van hen allen! Ze werd blij bij de gedachte aan al die vroolijke en gelukkige gezichten straks thuis, als hun boom aangestoken zou worden en de cadeaux uitgedeeld. Ja, Ja, Kerstmis, dat was het mooiste, dat er was, dan werden alle menschen goed en daar moest je wel al dat werken, tot laat in de nacht, voor over hebben, om het voor iedereen gelukkig te maken.

Opeens schrok ze op. Iedereen stond al op, de dienst was afgelopen. „Moeder, moeder, zat je zoo te droomen?” vroeg de boer plagend en nam haar stevig bij den arm. „Kom, nu gaan we naar huis en zien, wat het Kerstmannetje gebracht heeft!”

Een paar uur later zaten allen weer om de keukentafel, waarop het traditioneele Kerstmaal: rijstebrij, zoutevisch en een varkentje, in zijn geheel gebraden, klaar stond.

Allen hadden wangen, die vuurrood zagen van de warmte bij de brandende kerstboom en de opwinding over het cadeaux krijgen en geven. Wat had er niet veel onder den boom gelegen, geweldig! En dat ze honger gekregen hadden van alles, dat kon je merken aan die volle borden, die telkens in een minimum van tijd verdwenen. Maar het smaakte dan ook! Tot opeens Janna tegen Erik zei: „Wat mankeert eraan, je ziet er zoo gek uit,” en hij met een benauwd gezicht antwoordde: „Ik *kan* niet meer, ik heb veel te veel gegeten.” Een hoongelach volgde, maar toch, ik geloof niet dat Erik de eenigste was, die van dat gevoel last had!

Onderwijl was het laat geworden en eindelijk jaagde de boer de heele bende naar bed toe, waar ze een half uur later al lagen te droomen van hun pas gekregen pop of boek, over de Kerstkaboutertjes, die nu buiten aan het werk waren en over al de pret, die hen heel dezen tijd nog te wachten stond. En buiten bescheen de maan in deze Kerstnacht heel dit witte sneeuwlandschap, keek door de raampjes van de kerk naar de Kerstboom, die daar nu zoo stil en verlaten stond, en belichtte het gezichtje van de kleine Inger, die in haar droom het gelui van de Kerstklokken meende te hooren en met een gelukkige lach om de mond haar nieuwe lieveling in de armen hield.

Overal heerschte rust, de rust en de Vrede van de Kerstnacht.

